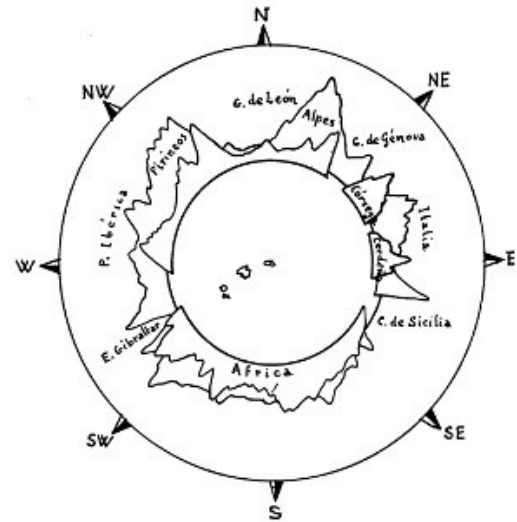

Menorca, observatori de la Mediterrània

Tal com bé mostra la figura de Josep M. Jansà Guardiola, l'illa de Menorca es troba estratègicament situada al centre de la Mediterrània occidental, més o manco a la mateixa distància de Marsella, Alger, Castelló i Oristano, seguint els eixos cardinals. Açò la fa una illa molt especial, tan especial que al llarg del temps moltes potències se l'han disputada. Però la centralitat geogràfica de Menorca no és només un bé preuat per a les armades del segle XVIII, també ho és per als científics que estudiem l'atmosfera, l'oceà i les superfícies continentals.

Il·lustració : Situació de Menorca al centre de la conca mediterrània occidental (Josep M. Jansà Guardiola, 1961).

Aquesta setmana, més d'un centenar de científics d'arreu d'Europa hem triat la centralitat i bellesa de Menorca per presentar i coordinar la feina que estem realitzant en el marc d'un programa de recerca europeu anomenat HyMeX (<http://www.hymex.org>). L'objectiu del programa és l'estudi integral del cicle hidrològic a la Mediterrània.

El cicle de l'aigua afecta de manera molt directa les nostres vides. D'entrada, els nostres organismes necessiten l'aigua per sobreviure, però també la necessitem per a la majoria d'activitats necessàries per al bon funcionament de la societat: des de l'agricultura fins a la indústria. Però aquest cicle també ens pot afectar negativament, en forma de pluges intenses, inundacions, gelades o sequeres. De fet, els que vivim a regions mediterrànies som molt conscients d'aquests riscos, ja que el nostre clima és especialment variable.

A l'escola ens van parlar del cicle de l'aigua, el qual és, aparentment, d'una gran simplicitat: l'aigua s'evapora del terra i de la mar, precipita en forma de pluja, neu, rosada, etc. i flueix pels rius i el subsol formant així un cicle tancat. Però al darrere d'aquesta simplicitat s'hi amaga una gran complexitat. Diuen que el dimoni s'amaga en els detalls i, precisament, són aquests detalls els que hem d'entendre si volem, per exemple, ser capaços de preveure els fenòmens extrems que més ens afecten. Així, les interaccions entre els oceans, l'atmosfera i la superfície continental són essencials per entendre aquests fenòmens. Tant és així que, per entendre com es formen les precipitacions

intenses, hem d'entendre molt bé la interacció entre l'atmosfera i el mar subjacent; per entendre els corrents marins, cal que entenguem els vents i les precipitacions; per entendre el balanç hídric de la Mar Mediterrània, cal que entenguem el comportament dels rius que hi vessen les seves aigües; i per entendre el funcionament de les conques d'aquests rius, cal que entenguem la seva geologia, la seva vegetació i la seva relació amb l'atmosfera. Com podeu veure, estem davant de múltiples peixos que es mengen la cua i que s'afecten els uns als altres. Estem estudiant un sistema on res no és independent i on hi ha retroaccions, fet que dificulta la nostra comprensió de molts fenòmens.

I tot açò ho hem d'entendre a diferents escales. Aquests dies veurem presentacions sobre el funcionament de petites conques d'uns quants quilòmetres quadrats i de grans conques com les de l'Ebre o el Roine. També veurem presentacions sobre petits esdeveniments precipitants (els ruixats intensos que poden deixar un cúmul d'aigua considerable a Maó i deixar Ciutadella ben seca) i sobre la precipitació a l'escala de tota la Mediterrània. Veurem com s'enfonsen localment les aigües del Golf de Lleó i també com funciona el gran sistema de corrents mediterrànies. I aquests fenòmens que tenen escales espacials tan diferents, també els hem d'estudiar a diferents escales temporals: estudiem fenòmens d'unes poques hores (un ruixat, una inundació ràpida), d'uns dies (una inundació lenta, una onada de calor), d'uns mesos (una sequera, un hivern més plujós del normal), d'uns anys (grans oscil·lacions atmosfèriques, corrent termohalina) i fins i tot d'un segle o més (el clima).

Per entendre aquesta complexitat empram la teoria existent, la qual procuram millorar i completar, empram ordinadors, que ens permeten fer simulacions (pseudo-experiments) i, finalment, hem d'observar amb molt de detall el nostre entorn. I aquí, la centralitat de Menorca i de les altres illes balears és molt interessant, ja que, per exemple, els precursors de les precipitacions intenses que tan sovint afecten les poblacions de l'arc mediterrani, es poden observar bé des d'aquí. D'aquesta manera, en el marc d'aquest projecte, institucions franceses instal·laran instruments d'observació a Menorca i l'Agència Estatal de Meteorologia (AEMET) oferirà la xarxa d'observació que ja hi té instal·lada. Aquesta instrumentació ajudarà a assolir els objectius del projecte.

Com podeu veure, el cicle hidrològic és fascinant. Com més l'estudiam, més el podem apreciar i més preguntes ens sorgeixen. I cercant les respostes a aquestes preguntes, n'adquirim de noves i així, poc a poc, anam entenent millor aquest cicle que tan important és per a nosaltres. Per sort, amb aquesta feina, no només milloram el coneixement que tenim del medi, també podem ajudar a la

societat de manera directa, gràcies, per exemple, a les millors previsions del temps o al millor coneixement del clima futur. Poder discutir sobre aquest projecte des del mirador mediterrani que és Menorca és tot un privilegi que ens omple d'alegria, la qual els participants en el congrés d'HyMeX d'enguany volem compartir amb tots els menorquins i amb les institucions que han ajudat a organitzar-lo, entre les que s'hi troben la UIB, l'AEMET, l'IME, el Consell Insular i l'Ajuntament de Sant Lluís.

Pere Quintana Seguí

és investigador a l'Observatori de l'Ebre (Universitat Ramon Llull - CSIC)

Aquest article fou publicat al Diari Menorca el dimecres 11 de maig de 2011.